

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «МОРАЛЬНА НОРМАТИВНІСТЬ»

Кожна галузь професійної діяльності має притаманні лише їй риси, що впливають на характер та особливості взаємин людей у процесі реалізації конкретних трудових операцій. Це повною мірою стосується й юридичної діяльності.

Успішна реалізація правниками своїх професійних функцій передбачає формування у них відповідних особистісних якостей.

Проблема розвитку професійно значущих якостей була сформульована ще у двадцяті роки ХХ ст. радянськими дослідниками – М. Д. Левітовим, А. А. Толчинським, І. Н. Шпільрейном. Протягом останніх десятиліть з'явилась значна кількість наукових досліджень, присвячених вивченню професійних якостей фахівців, що за класифікацією Є. О. Клімова належать до професій типу “людина-людина” [1, с. 202].

Серед особистісних якостей правника слід виділяти не лише ділові, пізнавальні, комунікативні, інтелектуальні тощо, але й моральні якості, які відображають елементи його морального зростання до належного професійного рівня. Чільне місце серед них займає моральна нормативність.

Переважна більшість науковців розглядають моральну нормативність лише в контексті моральної свідомості. Моральна сфера – складний конструкт людської психіки і поведінки, в основі якого лежить унікальне утворення – моральна свідомість. Аналіз наукових досліджень засвідчив, що до структур моральної свідомості (О. Дробницький, М. Савчин, О. Титаренко) можна віднести: інтелектуальні компоненти, емоційно-оцінні механізми, духовно-моральні орієнтації та моральні дії. У змістовому плані вона охоплює моральні уявлення, поняття про добро і зло, моральні норми, ідеали і принципи [2, с. 316, 319].

Нормативність – складний і тривалий процес перетворення змісту моральних норм в основу моральності особи. Нормативність пов’язана з проблемою істинності моралі. У різних етичних системах це вирішується по-різному. Моральні норми виводяться або з чистого мислення (І. Кант, Г. Гегель, інші), або із суб’єктивних настанов особи (Д. Юм, неопозитивісти). Матеріалісти пояснюють походження моральних норм з потреб суспільного життя (регулювання відносин між індивідом і колективом); теологи вважають, що джерело моральних норм надприродне – Бог [3, с. 752].

Моральні норми являють певні цінності, моральні якості, які проявляють люди по відношенню один до одного. Вони підтримують певні принципи суспільства і форми спілкування.

В науковій літературі є значна кількість праць, які досліджують моральну нормативність незалежно від виду професії. В науці переважає плюралізм думок щодо поняття “моральна нормативність”. Автор тез виділяє деякі з них. Маклакова і Чермяніна зазначають, що моральна нормативність забезпечує здатність адекватно сприймати індивідом пропоновану для нього певну соціальну роль. Моральна нормативність у них виступає як показник адаптованості особистості. На відміну їм, Коваль визначає, що моральна нормативність – це властивість, яка регулює поведінку особистості. Нормативність розглядається як система моральних вимог і оцінок, механізмом роботи якої є вільна воля морального суб’єкта [4, с. 95-96]. Аналізуючи їх, можна сказати, що ці поняття характеризують моральну нормативність як засіб або дію, яка спрямована впливати на поведінку особистості. На нашу думку, це досить однобічне твердження.

Стійкість і мінливість моральних норм поведінки людей соціально-економічно, історично детермінована. Цей аспект проблеми достатньо вивчений у філософському плані. Однак мінливість і стійкість моральних норм поведінки має й індивідуально-психологічні основи. Деякі люди відносно швидко і внутрішньо безболісно міняють одні норми поведінки на інші, у деяких же на цьому ґрунті виникають особистісні трагедії. Зміна моральної нормативності має й вікову динаміку.

Причини високої і низької моральної нормативності різнопланові. Це фізіологічні, інтелектуальні особливості та аспект виховання в дитинстві, характер провідної діяльності тощо.

Підсумовуючи вище сказане, слід зазначити: моральна нормативність багатогранне поняття; моральна нормативність виступає регулятором поведінки людини; моральна нормативність формується з дитинства і протягом життя може змінюватись під впливом різноманітних особливостей; моральна нормативність у своєму розвитку іноді протікає у формі кризи; для конкретизації поняття “моральна нормативність” необхідно здійснити глибший аналіз літератури з даної проблематики.

Список використаних джерел

1. Діденко М. С. Професійно значимі якості особистості менеджера організацій: теоретичний аспект / М. С. Діденко // Міжнар. наук. форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – 2013. – № 13. – С. 201–211.

2. Киричок В. А. Теоретичні основи виховання моральної самосвідомості молодших школярів у позакласній діяльності / В. А. Киричок // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – 2014. – Вип. 18., кн. 1. – С. 316–325.

3. Основи філософських знань Філософія, Логіка, Етика, Естетика, Релігієзнавство: підручник / [М.І. Горлач, В.Г. Кремень, С.М. Ніколаєнко, М.П. Требін та ін.]. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 1028 с.

4. Коваль Е. А. Нормативность как атрибутивное свойство нравственного самосознания / Е. А. Коваль // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. – 2012. – № 8 (22), ч. I. – С. 95–98.